

Innhold

Forord	11
Innledning	13
<i>Torill Moen og Trond Lekang</i>	
Litteratur	20
DEL I	
OVERORDNEDE PERSPEKTIVER	21
Kapittel 1	
Tilpasset opplæring og tidlig innsats: et forebyggende	
perspektiv	23
<i>Torill Moen</i>	
Innledning	25
Faglig fundament	27
Tilpasset opplæring og tidlig innsats i lys av forebygging	29
Diskusjon	34
Oppsummering og avslutning	36
Litteratur	37

Kapittel 2**Skolelederens betydning for tilpasset opplæring**

og tidlig innsats	41
--------------------------------	----

Trond Lekang

Innledning	43
Helhetlig skoleledelse	44
Distribuert skoleledelse	46
Utviklingsorientert skoleledelse	48
Diskusjon	50
Oppsummering og avslutning	52
Litteratur	54

Kapittel 3**Profesjonsfelleskapets betydning for tilpasset opplæring**

og tidlig innsats	57
--------------------------------	----

Arve Thorshaug

Innledning	59
Hva sier forskriften om profesjonsfelleskap?	60
Hvordan blir begrepet profesjonsfelleskap forstått i pedagogisk teori?	61
Kollektiv kreativitet	63
Profesjonsfelleskapets betydning for tilpasset opplæring og tidlig innsats	65
Oppsummering og avslutning	70
Litteratur	71

Kapittel 4**«Tett på» og «i forkant». Pedagogisk tenkning og praksis**

i skoler med gode resultater over år	73
---	----

Kitt Lyngsnes

Innledning	75
Forhold som virker inn på elevers læring	77
Pedagogisk tenkning og praksis ved Fjorden skole	78
Pedagogisk tenkning og praksis ved Land skole	82
Fellestrekk ved de to skolene	85
En skole for elevenes læring	86
Litteratur	88

Kapittel 5

Tidlig innsats – fremstilling og fortolkning 91

Veronica Isaksen

Innledning 94

Tidlig innsats sett i lys av to ulike teoretiske tradisjoner
i pedagogikken 96

Fremstillinger av begrepet tidlig innsats 98

Diskusjon: Fremstilling og fortolkning 102

Oppsummering og avslutning 105

Litteratur 106

DEL II

**TILPASSET OPPLÆRING OG TIDLIG INNSATS
FOR ALLE I ORDINÆR UNDERVISNING** 109

Kapittel 6

**God avslutning – god begynnelse. Tidlig innsats i overgangen
fra barnehage til skole** 111

Tove Ingebrigtsen

Innledning 114

Overgang barnehage–skole i nasjonale styringsdokumenter ... 115

Teoretiske perspektiver 116

Barnehage- og grunnskolelæreres erfaringer 119

Oppsummering og avslutning 126

Litteratur 127

Kapittel 7

Samundervisning i møte med elevmangfoldet i klassen 131

Björg Mari Hannås og Christel Sundqvist

Innledning 134

Samundervisning i teori og praksis 135

Praksis i norsk grunnskole 138

Resultat 139

Samundervisningens muligheter og utfordringer 143

Oppsummering og avslutning 145

Litteratur 146

Kapittel 8**Klasseledelse som ivaretar prinsipper om tidlig innsats og tilpasset opplæring** ..... 149*Sylvi Bratteng og Oddbjørn Knutsen*

Innledning	152
Klasseledelse og klasselederrollen	154
Klasselederens handlingskompetanse	156
Klasseledelse og tilpasset opplæring	158
Klasseledelse og tidlig innsats	160
Drøfting	161
Oppsummering og avslutning	164
Litteratur	165

Kapittel 9**Klasseledelse – for tilpasset opplæring og tidlig innsats** ..... 169*Terje Ogden og Torill Moen*

Innledning	172
Klasseledelse	174
Forskningsbaserte tiltak	176
Oppsummering og avslutning	182
Litteratur	184

Kapittel 10**Forebygging av matematikkvansker** ..... 187*Mona Reitan Rosenlund*

Innledning	190
Fire temaer i forebygging av matematikkvansker	192
Oppsummering og avslutning	203
Litteratur	203

Kapittel 11**Prøven er gjennomført, hva nå? En studie av praksiser i arbeid med nasjonale kartleggingsprøver i regning** ..... 207*Bente Forsbakk og Guri A. Nortvedt*

Innledning	210
Teoretiske perspektiver	211
Hva lærerne fortalte om egen praksis – analyse og diskusjon ...	214

Oppsummering og avslutning	220
Litteratur	221
Kapittel 12	
Læreren arbeid med å forebygge utvikling av negative elevroller	
	223
<i>Tove Anita Fiskum og Mona Reitan Rosenlund</i>	
Innledning	226
Forskning på elever og roller	228
Teoretisk fundament	229
Resultater og drøfting	232
Oppsummering og avslutning	238
Litteratur	239
DEL III	
TILPASSET OPPLÆRING OG TIDLIG INNSATS –	
SPECIALPEDAGOGISKE PROBLEMSTILLINGER	
	243
Kapittel 13	
«Jeg har prøvd alt ...» Om lærerens kompetansebehov for å praktisere spesialundervisning	
	245
<i>Natallia B. Hanssen</i>	
Innledning	248
Lærerens kompetanse	250
Ordinær undervisning og lærerens kompetanse	251
Spesialundervisning og lærerens kompetanse	252
Diskusjon	256
Oppsummering og avslutning	258
Litteratur	259
Kapittel 14	
Sammenhengen mellom språkutvikling og lesing og betydningen av tidlig innsats	
	263
<i>Kristian Emil Kristoffersen</i>	
Innledning	265
Hva er språk?	266

Språkutvikling gjennom det første leveåret	269
Språkutvikling fra og med andre leveåret	270
Språkutvikling hos tospråklige barn	274
Forholdet mellom språkferdigheter og leseferdigheter	275
Oppsummering og avslutning	277
Litteratur	278

Kapittel 15

Undervisningens relasjonelle dimensjon: en forutsetning

for læring?	281
--------------------------	-----

Torill Moen

Innledning	284
Faglig fundament	286
Drøfting – hva med Ingrid og Pål?	290
Oppsummering og avslutning	293
Litteratur	294

Oppsummering og avslutning	297
---	-----

Trond Lekang og Torill Moen

Den utdanningspolitiske dimensjonen	300
Den utøvende og forebyggende dimensjonen	301
Den kollektive dimensjonen	302
Den kompetanse- og kunnskapsbaserte dimensjonen	302
Litteratur	305

Forfatteromtaler	307
-------------------------------	-----

Stikkordregister	315
-------------------------------	-----